

DR. KOZMA AHAČIČ

jezikoslovec in predstojnik ISJ

»ePravopisu je dodanih več kot 600 novih slovarskih iztočnic«



Lucija Kavčič | Polona Avanzo

O novostih, ki jih je letos prinesel prenovljeni spletni slovar FRAN, je pripovedoval predstojnik Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša in raziskovalec na Oddelku za zgodovino slovenskega jezika dr. Kozma Ahačič.

DEMOKRACIJA: Dr. Ahačič, na koliko časa se FRAN pravzaprav nadgrajuje?

Dr. Kozma Ahačič: Portal Fran nadgrajujemo vsako leto, v zadnjih letih vselej 3. decembra na ta veseli dan kulture. Jezikovna in terminološka svetovalnica pa delujeta sproti skozi vse leto in se nadgrajujeta dnevno.

Kaj je najpomembnejše, kar prinaša nova nadgradnja e-Pravopisa in e-SSKJ?

eSSKJ (rastoči Slovar slovenskega knjižnega jezika) in ePravopis (slovar novega slovenskega pravopisa) sta tako imenovana rastoča slovarja. To pomeni, da ju vsako leto obogatimo z novimi slovarskimi sestavki. Nekdaj smo slovarje pisali po deset, dvajset ali še mnogo več let, šele nato pa smo jih objavili. Danes pa lahko slovarje nadgrajujemo sproti, vsakoletno. S tem smo bolj v stiku z ljudmi, hkrati pa je naše delo tudi prej vidno.

Letošnje leto je sicer v znamenju lepega dosežka: do konca smo za javno razpravo pripravili besedilo novega slovenskega pravopisa z imenom Pravopis 8.0. Številka osem priča o tem, da bo to osmi slovenski pravopis, dodatek .0 pa o tem, da bo to pravopis, namenjen digitalni dobi. Konec koncev novega pravopisa ne bomo učili samo ljudi, ampak tudi velike jezikovne modele in z njimi klepetalnike umetne inteligence.

V tem kontekstu je v ePravopisu, pravopisnem slovarju, dodanih več kot 600 slovarskih iztočnic, ki nam bodo olajšale pisanje tujih imen in poimenovanj, pa tudi številnih vrstnih pridevnikov. Novi slovarski sestavki eSSKJ pa prinašajo besedo s področja jezikoslovja (dialektologija, evfemizem, narečje, neologizem, sklanjatev, zloženka), glasbe (andante, gospel, homofonija, polka, turbofolk) in kemije (devterij, fosfat, kalcij, klorid, krom, svinec), navedene skupine pa tudi letos dopolnjujejo črke

slovenske abecede, mnoga rastlinska in živalska gesla in še veliko drugega.

Kaj je novega v Sprotnem slovarju slovenskega jezika?

Sprotni slovar slovenskega jezika prinaša novejšo, uveljavljajočo se besedje, ki ga še ni v drugih slovarjih, predlagajo pa ga zlasti jezikovni uporabniki. Letos izstopajo njene negativne plati: globoki ponaredek kot slovenski ustreznik za iz angleščine prevzeti deepfake; tehnofevdalec in tehnofevdalni kot dopolnitev besedne družine lanske iztočnice tehnofevdalizem; tehnofobija in tehnofob ter s prevlado digitalnih tehnologij do neke mere povezano nebranje nebralcev in nebralk, ki jih je bolj kot odsotnosti knjige strah »odsotnosti ali izgube telefona« (nomofobija).

Tudi pregovorov zdaj najdemo več. Kateri so najzanimivejši?

V Slovarju pregovorov in sorodnih paremioloških izrazov je največ klasičnih pregovorov (npr. Deljeno veselje je dvojno veselje), sledijo jim reki, ki zgolj opisujejo tipične situacije, vendar ne sporočajo nauka ali zakonitosti (npr. Takih ne delajo več), dodanih pa je bilo tudi nekaj izrazov drugačnega tipa, na primer antipregovor Kdor zgodaj vstaja, cel dan zeha in slogan Od trnja do zvezd. Najbolj zanimivo pri tem slovarju je, da lahko spremljamo številne različice pregovorov in rekov s pomočjo posebne vizualizacije. Pregledovanje tega slovarja je tako res posebna izkušnja.

Novosti pa je najbrž še več?

Res je. Objavili smo tretji del Slovenskega lingvističnega atlasa, s pomočjo katerega lahko spremljamo rabo besed na temo »kmetovanje«, in sicer po vsej Sloveniji. Za vsako besedo, povezano s kmečkim življenjem, lahko pogledamo, kako jo govorijo v našem in kakem drugem kraju. Objavili smo še prirastek k zgodovinskemu Slovarju slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja, nekaj drugih slovarjev in prenovili portal Knjige. Vse pa vabimo tudi, da obišejo naš portal za mlade Franček, ki je zdaj še dostopnejši tudi »odraslim« uporabnikom. [D]

